

באופן שפער הגולן בדין קודם שמת, וממון שחיבו בית דין דינו כמלוה בשטר וגובה מהדורשים.

מקשה הגמרא: אי בישעמך בדין והוריש לבניו קרקעות, אפילו חומש נמי משלם הבן, כיון שכפר ונשבע על ממון שהיה חייב בו. מתרצת הגמרא: אמר רב הונא בריה דרב הושע, הטעם שהבן פטור מחומש, לפי שאין משלמין חומש על כפירת שפער קרקעות, כיון שמן התורה אין נשבעין על קרקע, וממילא אף כפירת בה אינה מחייבת חומש, וכיון שחייב הבן הוא לשלם מהקרקע שירש, הרי הוא כנשבע על הקרקע, שפטור מחומש.

מביאה הגמרא אופן נוסף בביאור הברייתא: רבא אמר, הקא במאי עסקינן, בגזון שהיה הגזילה קיימת כשנשבע הבן, והיתה דיסקריא – מין שק של אביו שהגזילה מונחת בה מופקרת ביד אחרים, ולא ידע זאת הבן, ולכן את הקרן משלם, דהא איתיה – שהרי הגזילה קיימת וחייב להשיבה, אך את החומש לא משלם, כיון דכי אישפתע – כשנשבע הבן שאינו חייב, בקושטא אישפתע באמת נשבע, דהא לא הוה דע – שהרי לא ידע שהגזילה קיימת: שנינו במשנה: מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש, מחל לו על זה ועל זה חזין מפתחות שוה פרושה בקרן כו' אינו צריך לילך אחריו: אמר רב פפא, לא שנו דין זה שמחילת הגזול על הקרן חוץ מפתחות משהו פרוטה, פוטרת את הגזול מהחלבת הגזילה למדי, אלא באופן שאין הגזילה עצמה קיימת, אבל אם הגזילה קיימת, אף שאינה שווה פרוטה צריך לילך אחריו אפילו למדי, כיון דהיישען שפא תיפך – שמוא תתייקר הגזילה, ותהיה שוה פרוטה. מביאה הגמרא לשון הפוכה בדברי רב פפא: איבא דאמר – יש שאמרו כר, אמר רב פפא, לא שנו גזילה קיימת, ולא שנו שאין גזילה קיימת, אם לא נשאר בקרן שוה פרוטה אינו צריך לילך אחריו, כיון שלשפא תיפך לא תישען – אין חוששים שתתייקר הגזילה.

הגמרא מביאה דין נוסף בענין גזילה שאינה שוה פרוטה: אמר רבא, אדם שגזל שלש אגודות של ירק בשווי שלש פרוטות, דהיינו, שכל אגודה היתה שוה פרוטה, והוילי שגזל פלני שהחזירם ועמדו על שתיים, כלומר ששלש אגודות שוות שתי פרוטות, ונמצא שכל אגודה שוה פחות מפרוטה, אם החזיר לו הגולן שתיים מתוכם, תיב ליתחיר לו גם את האחרת – השלישית, אף שבעת אינה שוה פרוטה. מוכיחה זאת הגמרא: ותנא תונא – שנה התנא במשנתנו (צו): דין המסייע לרבא, אדם שגזל חמץ לפני פסח, ועבר עליו הפסח ונאסר בהנאה, יכול הגולן להחזיר את החמץ עצמו ואומר לו 'הרי שפער לפניך', ונפטר. ומהלשון 'הרי שלך לפניך' מוכח שפער בהשבתו אף שאינו שוה כלום, כיון דאיתיה בעניניה – שהחמץ קיים בעולם, הא ליתיה בעניניה – אבל אם אין החמץ שגול קיים בעולם, חייב להשיב לו את שווי החמץ כפי שהיה קודם הפסח, ומוכח דאף על גב דהשתא לאו מונא – אין החמץ שוה ממון, מכל מקום כיון דמיעיקרא – שבתחילה, כשגזלו ממונא הוא, בעי שלומי – עליו לשלם את שוויו, הקא נמי לגבי הגזול שלש אגודות, אף על גב דהשתא האגודה השלישית לא שוה פרוטה, מכל מקום (כיון דמיעיקרא הוי שוה פרוטה), בעי שלומי – חייב לשלם את שוויה בעת הגזילה.

הגמרא דנה בענין השבת גזילה שאינה שוה פרוטה. מסתפקת הגמרא: בעי רבא, אדם שגזל שתי אגודות ששתיהן יחד נמכרות בפרוטה, והחזיר לו רק אחת מהן, מהו, האם הוא חייב להשיב גם את השניה, וצדדי הספק הם, מי אמרינן שפטור מלהשיבה כיון דהשתא – עתה, שהשיב את הראשונה, ליבא גזילה – אין בידו גזילה השוה פרוטה. או דלמא שחייב להשיבה, כיון שאם לא ישיבה, הא לא תרר גזילה דמנא נפיה – הרי לא החזיר את כל הגזילה שהיתה בידו, ולא קיים מצות השבה. הדר פשטא – חזר רבא ופשט את ספיקו, ואמר 'גזילה' – ממון גזול אין כאן – ביד הגולן, שהרי האגודה שבידו לא שוה פרוטה, והשתא של הגזילה אין כאן. מקשה הגמרא: אי גזילה אין כאן, בודאי השקה יש כאן, שאם לא כן איך נפטר מחיוב ההשבה. מתרצת הגמרא: הכי קאמר רבא, אף על פי שגזילה אין כאן כיון שאין האגודה שבידו שוה

פרוטה, ואין השבתה מעכבת את הבאת האשם, מכל מקום גם מצות השקה אין כאן, כיון שחלק מהגזילה עדיין בידו, ומוטל עליו להשיבה.

הגמרא מביאה נוספים שנסתפק רבא, מעין ספק זה: ואמר רבא, הרי אמרו במשנה (נגעים פ"ד מ"ד), גזיר שנטמא או שסיים את ימי נזירותו, שהוא חייב לגלח את כל שערו, שגילה את שערו ושייר שתי שערות, לא עשה ולא כלום – הרי זה כאילו לא גילה כלל. בעי רבא, אם לאחר שהשאיר שתי שערות, גילה שעה אחת, ונשאר מעצמה שעה אחת, מהו – האם קיים בכך מצות גילוח. דוחה הגמרא: אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבנא, לא יתכן שבכך הסתפק רבא, וכי גזיר שגילה 'אחת' 'אחת' קא מפעיא ליה לרבא – וכי ספיקו של רבא הוא בנזיר שגילה כל שערו בפני עצמה, הרי ודאי שקיים בכך מצות תגלחתו, וממילא כשנשאר לו שתי שערות וגילה אחת מהם, קיים את מצותו.

מבאר הגמרא את ספיקו של רבא: אמר ליה רבנא, לא צריכא – לא הוצרך רבא להסתפק, אלא בגזון (שנשר) [שהשאיר שתי שערות, ונשקרה] אחת מהן תחילה, ואחר כך גילה את האחת האחרונה, מי אמרינן שקיים מצותו, כיון דהשתא מיהת הא ליבא שיעור – עתה מכל מקום לא נשאר שתי שערות, או דלמא שלא קיים מצותו, כיון דהא לאו 'גילוח' הוא שציוותה התורה. דמיעיקרא – שהרי בתחילה כשגילה את כל ראשו הא שייר שתי שערות, והשתא כי גילה את האחרונה, הרי לא הוי שתי שערות שוה שיעור גילוח, ולא ציוותה התורה לגלח שעה אחת. הדר פשטא – חזר רבא ופשט את ספיקו, ואמר 'שער' אין כאן, ו'גילוח' אין כאן. מקשה הגמרא: אי 'שער' אין כאן, נמצא שהתגלח, ואם כן 'גילוח' יש כאן. מתרצת הגמרא: הכי קאמר, אף על פי ששער אין כאן, שהרי לא נותרו שתי שערות, מכל מקום גם קיום מצות גילוח אין כאן, כיון שאין מצות גילוח בשערה אחת, ועליו להמתין שיגדל שערו שוב, ולגלחו.

מביאה הגמרא ספק נוסף שנסתפק רבא: בית שיש בו מת, כל הכלים והאנשים הנמצאים בבית נטמאים, ואם יש פתח המחבר בין הבית לעלייה שעל גביו, אף הנמצאים בעלייה נטמאים, אך אם יש הפרדה וחיצצה בין הבית לעלייה בדבר שאינו מקבל טומאה, אין הטומאה עוברת לעלייה.

ואמר רבא, הרי אמרו במשנה (כלים פ"י מ"ו), אם הניחו בארובה בין הבית לעלייה חבית, שניקבה – שנעשה בה נקב בשיעור המביא את הטומאה לתוך הכלי, וכיון שהיא טמאה שוב אינה חוצצת בפני הטומאה, וכתמויה שפירים – נחתם הנקב שהיה בה על ידי שמרים, הצילוח – הצילוח השמרים בסתימה זו את העלייה כיון שאין החבית מקבלת טומאה, והיא חוצצת בפני הטומאה. בעי רבא, אם אנה חציה – סתם בטיט רק חצי מהנקב, ונשאר חצי פתוח, מהו, האם כיון שאין כאן נקב בשיעור שלם אין הכלי מקבל טומאה, והרי הוא חוצץ בפני הטומאה, או שכל זמן שלא סתם את כל הנקב, עדיין מקבל הכלי טומאה.

מנסה הגמרא לפשוט את הספק: אמר ליה רב יוסף לרב אשי, לאו משנתנו היא זו – האם דין זה אינו מבואר במשנה האמורה לעיל בדברי רבא, דתנן (שם), חבית שניקבה וכתמויה שפירים, הצילוח. ואם פקקה במופה – סתם את הנקב בענף של גפן, אין החבית חוצצת בפני הטומאה עד שפירים – יתן טיט ברווח שבין המורה לחבית, כדי לסותמה היטב. ואם הוי כה שתיים – הניח בנקב שתי זמורות, אינה חוצצת עד שפירים גם מן הצדדים שבין הזמורות לחבית וכן מופה אחת לתחתיה, ומשמע, דשפירים שהזמורות חוצצות הוא כיון דפרתה, הא לא מרת, לא – אין זו חציצה, ואם נאמר שדי בסתימת חצי הנקב, אמאי אין זו חציצה, ותייתי – תהיה הסתימה של הזמורות לבדן כי אנה חציה – כמו שסתם את חצי הנקב, ומכך שנתנת הטיט מעכבת מוכח שאין סתימת חצי הנקב מעילה.

דוחה הגמרא: אמר, הכי השתא – וכי יש לדמותם זה לזה, והרי תתם, לגבי הסותם את הנקב בזמורות ללא טיט, החסרון הוא בכך

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום שלישי עמוד א

1	דְּאִי לֹא מָרַח, לֹא קָאִי – אֵין הַזְמִירוֹת עֹמְדוֹת, וְכִיּוֹן שְׁסוּפֵן לִיפּוֹל	הגמרא שבה לעסוק בעניני השבת גזילה, ומביאה ספק נוסף	6
2	אֵינֵן נַחֲשָׁבוֹת כִּסְתִימָה כֻּלָּל, אֶךְ סְפִיקוֹ שֶׁל רַבָּא בְּאַגָּף חֲצִיָּה –	שהסתפק רבא: וְאָמַר רַבָּא, הָרִי אָמְרוּ בַּמִּשְׁנָה (צו:), אדם שגָזַל	7
3	שִׁסְתָּם חֲצִי הַנֶּקֶב, הוּא בְּאוּפֵן דְּבִמִּידֵי דְקָאִי, קָאִי – בָּאוֹתוֹ חֶלֶק	חֲמִיץ, וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח, אִם שֶׁנֶּאֱסָר הַחֲמֵץ בַּהֲנָאָה יִכּוֹל הַגּוֹזֵל	8
4	שִׁסְתָּם, תַּעֲמֹד הַסְתִּימָה הֵיטֵב. וְסְפִיקוֹ זֶה שֶׁל רַבָּא לֹא נִפְשַׁט	לְהַשִּׁיבוֹ לַנִּגְזָל, וְאָמַר לוֹ 'הָרִי שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ', וְנִפְטָר מִחִיּוּבוֹ. כְּעִי רַבָּא,	9
5	בַּגְמָרָא.	אִם לְאַחַר שֶׁעָבַר הַפֶּסַח וְנֶאֱסָר הַחֲמֵץ בַּהֲנָאָה	10

בבא קמא דף קה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שלישי) קצה

או תיאנס ויפטר מחמת כפירתו, אין זו כפירת ממון. וכי קאמריא –
ומה שאני אמרתי שאם הגזול נשבע שהוא שומר הרי זו כפירת
ממון, הוא באופן דפניא קאמריא – שעומדת בהדמה במקום מרעה,
וכיון שיתכן שבינתיים תיגנב או תיאנס, ונמצא שהגזול נפטר
מחמת כפירתו, דינו ככופר ממון וחיוב חומש ואשם.
הגמרא מבררת את אופני הכפירה שהובאו בברייתא. שואלת
הגמרא: התבאר בברייתא שרק המודה בעיקר התביעה פטור
מחומש ואשם, והרי באופן שאמר הגזול 'אתה מכרת לי מאי
מודה בעיקר איכא' – מדוע הוא נחשב כמודה בעיקר, והרי הוא
כופר בכל וטוען שקנאו. משיבה הגמרא: לא צריכא – לא נאמר דין
זה שבברייתא, אלא באופן דאמר ליה הגזול קניתי ממך את השור,
אך עדיין לא נתתי לך את דמי השור, ובמקום לשלם את דמי שקיל
תורף וייל – קח את שורך ולך, ונמצא שהוא מודה שעתה אין
השור צריך להשאר אצלו אלא לחזור לנגול, וכפירתו היא רק
בכך שלא גזל.
ממשיכה הגמרא ושואלת: באופן שאמר הגזול אתה נתת לי, או
אביד נתנו לי, מאי מודה בעיקר איכא, והרי הוא כופר בכל וטוען
שהשור שלו. משיבה הגמרא: מדובר דאמר ליה הגזול, נתת לי את
השור על מנת דעבידנא לך ניה דנפשא – בתנאי שאעשה לך קורת
רוח, ולא עבדי לך – ולא עשיתי זאת, ולכן שקיל תורף וייל, ונמצא
שאינו כופר בעיקר הממון. ממשיכה הגמרא ושואלת: באופן
שאמר הגזול תועה בדרך מצאתיו, מדוע הוא נחשב כמודה בעיקר,
והרי ליכא – יאמר לו הנגול, כיון שהכרת בו שהוא כשלי איבעי לך
לאחרונה לי – היה לך להחזירו לי, ונטילתו לרשותך היא גזילה,
ונמצא שהגזול מודה בגזילתו. משיבה הגמרא: אמר אבהו – אביו
דשמואל, מדובר באומר, שבעה שאבידה מצאתי, ולא הייתי יודע
שהיא שלך כדי שאתחזרנה לך, והרי הוא כופר ואומר שלא גזלה.
אגב שהוזכר בגמרא ענין השבת אבידה, שטוען הגזול שלא ידע
מי הוא בעל האבידה, מביאה הגמרא את דינו של עד שראה אדם
המצא אבידה, ונשבע לבעל האבדה שאינו יודע לו עדות, והדין
הוא שאדם היודע עדות לטובת חברו בענין הנוגע לממון, ונשבע
שאינו יודע לו עדות, חייב להביא קרבן אשם על שבעות.
תנא בברייתא, אמר בן עזאי, שלש דיני שבעות הן בעד שנשבע
שאינו יודע עדות על אבידה. א. הכיר בה העד שהיא אבידה של
האדם שהשביעו, וכגון שראה את בהמתו מהלכת בחצר של
אחר, ולא הכיר במצאה – לא ידע מי הוא בעל אותה חצר. ב.
הכיר העד במצאה של האבידה, ולא קח – באבידה, כלומר שלא
ידע שזו אבידתו של האדם שהשביעו. ושבעות שאינו יודע לו
עדות היא שבעות שקר, לפי שהיה לו לומר ראיתי שאדם פלוני
מצא אבידה, ואינו יודע אם היא אבידתך, או ראיתי את אבידתך
בחצר פלונית, ואינו יודע מי בעל החצר. ג. כשלא הכיר בה ולא
במצאה. מקשה הגמרא על האופן השלישי: אם לא הכיר בה ולא
במצאה, מדוע נחשב העד כנשבע לשקר, הרי קושטא אשתבע –
נשבע באמת שאינו יודע לו עדות. מתרצת הגמרא: איכא – אכן
יש לגרוס שהכיר העד 'בה ובמצאה', שידע שהיא אבידתו, וגם
מי מצאה.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור דברי בן עזאי. מבררת
הגמרא: למאי הלכתא – לגבי איזו הלכה נמנו שבעות אלו, לחיוב
או לפטור. מבארת הגמרא: רב אמר בשם רבי חנינא, לפטור –
שבשלשת האופנים הללו פטור העד מקרבן, כיון שאין עדותו
נוגעת לממון, שהרי עד אחד לא מחייב ממון. ושמואל אמר, להיוב
– באופנים אלו חייב העד קרבן, כיון שעדותו היתה מחייבת את
הנתבע שבעות. מביאה הגמרא שכבר נחלקו בזה תנאים:
ובפולגתא דרבי תנאי – רבי חנינא ושמואל נחלקו במחלוקת תנאים
אלו, דתנאי בברייתא, תשבע עד אחד שיעיד עבורו, ונשבע העד
לשקר שאינו יודע לו עדות, פטור העד מקרבן. ורבי אילעזר פרי
שמעון מחייב.
הגמרא מבארת את טעם המחלוקת. מבררת הגמרא: במאי קא

נשבע עליו הגזול לשקר, שלא גזל, מהו, האם הוא חייב קרבן
שבעות, מי אמרינן, בין דאי מיננב בעי שלומי ליה – כיון שאם
תיגנב ממנו עתה הגזילה, יתחייב הגזול לשלם ממון כפי שווי
ההומץ קודם הפסח, נמצא שבשבעות עתה פטורא קא כפר ליה –
הוא כופר בממון, וחייב קרבן. או דלמא שאין זו כפירת ממון, כיון
דהשתא מיהת קא מנח – עתה קיימת ומונחת הגזילה ביד הגזול,
ויכול להשיבה ולחפטר, וכיון שהיא אסורה בהנאה עפרא בעלמא
הוא – כעפר בלבד היא, ולא כפר ליה פטורא, ופטור מקרבן.
מביאה הגמרא את דעת רבה. אומרת הגמרא: מילתא דאיבעיא
ליה לרבא – דין זה שהסתפק בו רבא, פשיטא ליה – היה פשוט לו
לרבה. דאמר רבה, אדם שתבע את חברו ואמר לו 'שווי ננכת',
והוא – הנתבע אומר 'לא ננכת', שאל אותו התובע, אם אכן לא
גנבתו, מה מיבא אצלך' – מדוע הוא נמצא ברשותך, השיב לו
הנתבע 'שומר חנם אני עליו' – מסרתו לי לשמירה, ונשבע על כך,
ואחר כך הודה שגזל, חייב הגזול קרבן שבעות, ואף שבכפירתו
לא טען שהשור שלו, אלא שהוא שומר עליו וגם לדבריו היה חייב
להחזירו, מכל מקום יש בטענתו כפירת ממון, שפיר פטורא
מנניה ואבידה – שהרי לפי טענתו היה פטור מגניבה ואבידה, כדן
שומר חנם, ולפי האמת הוא גזול חייב בגניבה ואבידה. וכן אם
טען הגזול שומר שקר אני עליו, ונשבע, והודה שגזל, גם בזה חייב
קרבן, שפיר הגזול את עצמו בטענתו משבועה ומתה – שלא
יתחייב אם תשבר או תמות בהדמה באונס, כדן שומר שכר
שפטור, ולפי האמת הוא גזול חייב אף באונס. וכן אם טען שזאל
אני עליו, ונשבע, והודה שגזל, חייב קרבן, שפיר הגזול את
עצמו ממתה מחמת מלאכה' – שלא יתחייב אם תמות בהדמה
מחמת טורח מלאכתה, ולפי האמת הוא גזול שחייב בזה. מסיימת
הגמרא. אלמא – מוכח מדינו של רבה, שאף על גב דקא קאים – אף
שהבהמה קיימת, והגזול מודה שהיא של הבעלים, מכל מקום בין
דאי מיננב, פטורא קא כפר – כיון שאם תיגנב הבהמה יתברר
שכפר בממון, השתא נמי – גם עתה שטען לא נגנבה הבהמה הרי
הוא כמי שפטורא קא כפר, וחייב קרבן, וממילא קא נמי – גם
כאן, בספיקו של רבא, שכפר ונשבע על חמץ שעבר עליו הפסח,
אף על גב דעתה שהגזילה קיימת, כעפרא בעלמא הוא, מכל מקום
בין דאי מיננב, בעי שלומי ליה פטורא בעלמא – כיון שאם יגנב
ההומץ יתחייב הגזול לשלם ממון גמור, השתא נמי – גם עתה נחשב
הדבר כאילו פטורא קא כפר ליה, וחייב קרבן.
מביאה הגמרא קושא על רבה: תני – ישב (רבא) [רבה], וקאמר
להא' שבעות, ואמר הלכה זו, וזוהי שבעות שהוא שומר או
שואל, חייב אשם. איתיביה רב עמרם (לרבא) [לרבה], שנינו
בברייתא, כתוב בתורה (ויקרא ה כב) לגבי הנשבע לשקר על ממון
חבירו 'ובחש בה ונשבע על שקר', ומשמע שחיובו הוא רק אם
כחש לגמרי, פירט למודה בעיקר – שמודה לעיקר התביעה שאין
החפץ שלו, ומכחיש רק את פרטי המעשה, שפטור מקרבן. מבררת
הברייתא, כיצד, כגון אדם שתבע את חברו ואמר לו 'שווי ננכת',
והוא אומר 'לא ננכת', שאלו התובע, אם כן מה מיבא אצלך,
והשיב לו הנתבע אחת מהטענות האלו, אתה מכרת לי, אתה
נתת לי במתנה, אביד מכר לי, אביד נתנו לי במתנה, אחר פירתי
רין ובא לרשותי, מאליו פא אצל, תועה בדרך מצאתיו והבאתיו
לרשותי, שומר חנם אני עליו, שומר שקר אני עליו, שזאל אני עליו,
ונשבע על טענתו, והודה שנשבע לשקר ואכן גזל, הייתי יכול
לומר שהיה חייב חומש ואשם, תלמוד לומר – לכך אמרה התורה
לכחש בה, פירט למודה בעיקר, שכיון שמודה שהחפץ אינו שלו,
פטור מחומש ואשם. ומבאר בברייתא שאף כשטוען שהוא שומר
על הגזילה הוא פטור, והיינו שלא כדברי רבה הסובר שאם מחמת
כפירתו נפטר מחיוב גניבה ואבידה, או אונס, חייב קרבן.
מתרצת הגמרא: אמר ליה רבה, 'תדורא' – מחוסר לב, כי תנאי
התנאי – ברייתא זו נשתנה באופן דהגזילה מונחת לפניו, וקאמר ליה
הגזול 'הילך' – טול את הגזילה מיד, וכיון שלא יתכן שתיגנב עתה

41 שחייב חומש ואשם, עוסקת באופן דלא אישתבע, שעונשו הוא רק
42 חיוב באונסים, והיינו כדברי רב ששת שהכופר חייב באונסים אף
43 אם לא נשבע.
44 דוחה הגמרא: אמרי, יש לומר דאירי ואירי – זו, הרישא והסיפא,
45 עוסקות באופן דאישתבע, והטעם שברישא אינו חייב חומש
46 ואשם, הוא כיון שפאן – בסיפא מדובר שחודה מעצמו, ופאן –
47 ברישא, מדובר באופן שפאן עדים שגול, וממילא, ברישא דאיתו
48 ו-שבאו עדים, חייב פאן כיון גולן, אף פטור מחומש ואשם
49 כיון שלא חייבה אותה חלוקה אלא שכמודה מעצמו, ובסיפא
50 דאודני אירי – שהחודה מעצמו, חייב פאן כיון גולן, ונוסף עליו
51 חיוב חומש ואשם. אך אין ראיה מהברייתא לדברי רב ששת,
52 שבאופן שלא נשבע הוא חייב באונסים.
53 מקשה הגמרא על רב ששת: תמי – מקשה רבי פרי חמא, שנינו
54 במשנה (שבועות מד): שבכמה מקרים תיקנו חכמים שהתובע
55 ישבע ויטול, ואחד מהם הוא אם 'שפנדר' – האדם שנגד, כלומר
56 הנתבע, התחייב שבועה דאורייתא כדי להפטר, ואינו יכול
57 להשבע כיון שהוא חשוד על השפנדר, מחמת שכבר נשבע פעם
58 אחת לשקר, הדין הוא שישבע הנתבע שהאמת כדבריו ויטול את
59 הממון. מבארת המשנה, כיצד נעשה אדם חשוד על השבועה,
60 אמרי – בין אם נמצא שקרן בשבועת העדות – שנשבע בשקר שאינו
61 יודע עדות, ואחרי הנמצא שקרן בשבועת הפקדון – שאין הפקדון
62 ברשותו ואפילו אם נמצא שקרן בשבועת שווא, כגון שנשבע על
63 עמוד של אבן שהוא של זהב, שאין בשבועתו הפסד ממון לאדם
64 אחר. מסיים רמי בר חמא את חשודו, משמע מהמשנה שרק אם
65 נשבע שבועת הפקדון נעשה 'חשוד', ואם איתא – אם אין הדין
66 כדברי רב ששת שהכופר בפקדון נחשב כגולן, הרי בפפירה
67 בפקדון ללא שבועה הוא דאפסיל ליה – הוא כבר נפסל, כיון
68 שנעשה גולן, וגולן פסול לשבועה.
69 מתרצת הגמרא: אמרי, הא פאן עסקינו, דקא פאנא – שהבהמה
70 המופקדת עומדת במרעה, שבזה אף רב ששת מודה דלא פפירה
71 הוא – שאין זו כפירה הנחשבת כגזילה, כיון שאינו מתכוון לגחלה
72 אלא דפכר – חושב השומר, ואשתמיטא ליה – אשתמט ממנו,
73 ואדחה אותו בנתיים, ואדחילא ופיתיתא ליה – עד שאלך
74 ואביאנה לו ממקום המרעה, וכיון שכך אין דינו כגולן בכפירה
75 לבד, עד שישבע לשקר. ואילו רב ששת אמר את דינו באופן
76 שהתברר שהגזילה היתה בידו בשעה שכפר בה, ולכן דינו כגולן.
77 מוכיחה הגמרא כדברי רב ששת: תדע שכך הוא הדין, דאמרי רב
78 אירי פרי אבין, לוח הכופר במלוה, והתברר ששיקר, הרי הוא נשאר
79 כשיר לעדות, כיון שאנו תולים שלא התכוין לגזול, אלא להשתמט
80 מהמלוה עד שיהיו לו מעות לפרוע את חובו,

1 מיפלי – באינו סברא נחלקו תנאים ואמוראים אלו. מבארת
2 הגמרא: מר פרי – רבי אלעזר ברבי שמעון ושמואל המחייבים את
3 העד, סוברים שדבר הגורם לממון, כממון דמי – נחשב כממון,
4 והשבועה שהעד מחייב נחשבת כגורם לממון, שהרי אם לא
5 ישבע המוצא, יתחייב לשלם, והרי היא כעדות על ממון, ושבועתו
6 מחייבת קרבן. ואף בשני האופנים הראשונים שמנה בן עזאי,
7 שהכיר רב באבידה או רק במוצא, נחשבת עדותו כגורם
8 לממון, כיון שעדות על מקום האבידה היתה מספיקה לבעל
9 האבידה לחפש את אבידתו באותה שכונה, עד מצאתה, וכן
10 עדותו על המוצא היתה מספיקה לבעל האבידה לשואלו האם
11 את אבידתו מצא. ופרי פרי – ותנא קמא ורבי חנינא סוברים, שדבר
12 הגורם לממון לאו כממון דמי – אינו נחשב כממון, ולכך עד אחד
13 שאינו אלא גורם לממון, פטור מקרבן שבועה.
14 הגמרא חוזרת לענין הכופר בפקדון: אמרי רב ששת, שומר הכופר
15 בפקדון – מכחיש שהוא בידו, והעידו עדים שראוהו ברשותו, אף
16 שלא נשבע לשקר, נעשה עליו – על הפקדון גולן, ודינו ככל גולן
17 שחייב פאן. מוכיח זאת רב ששת: ותנא תנא – התנא בברייתא
18 מסייע לדין זה, שכך שנינו בברייתא, נאמר בתורה בפרשת שבועת
19 שקר (ויקרא ה כב, כג) 'או מצא אבדה ונחש בה ונשבע על שקר
20 וגו', והשיב את הגזלה אשר גול, למדנו מפסוק זה את עונש הגולן,
21 שהגזילה באחריותו וחייב באונסיה, אך 'אחריה' מנין – היכן
22 הזהירה התורה שלא יכחש אדם בממון אחרים שברשותו, שהרי
23 בכל מקום שהענישה התורה את האדם על מעשה מסוים, כתבה
24 התורה גם 'אזהרה' שלא לעשות כן, תלמוד לומר (שם יא) 'לא
25 תכחשו' מסיים רב ששת את הוכחתו, מאי לאו – האם אין כוונת
26 הברייתא לעונש שבא מחמת הכפירה כממון, שמיד בכפירתו הוא
27 מתחייב באונסים, אף שלא נשבע לשקר. דוחה הגמרא: לא, כוונת
28 הברייתא לעונש הבא מחמת שבועה, שאם נשבע לשקר מתחייב
29 באונסי הפקדון, אך הכפירה לבדה אינה מחייבתו באונסים.
30 חוזר רב ששת ומוכיח שכונת הברייתא לחייב באונסים את
31 הכופר, אף ללא שבועה. מדייק רב ששת: הא מדרקתני התנא
32 ברישא 'ואשתבע' – שמדובר שהגולן נשבע, מכלל ו-משמע
33 דרישא עוסקת באופן דלא אישתבע, ואם כן מוכח שהעונש הוא
34 על הכפירה, ולא על השבועה, מביא רב ששת את הסיפא: דקתני
35 ברישא, על הפסוק (שם ה כב) 'או מצא אבדה ונחש בה
36 ונשבע על שקר וגו', ושלם אותו בראשו והמשתיו יספ עליו וגו',
37 ואת אשמו יביא לה', למדנו את עונש הנשבע לשקר שמוסיף
38 חומש ואשם, אחריה שלא להשבע לשקר מנין, תלמוד לומר (שם
39 יט יא) 'לא תשקרו איש בעמיתו', ופרי פרי עוסקת באופן
40 דאישתבע, וחייב חומש ואשם, יש לדייק שהרישא שלא מבואר בה